

Vårt maritima kulturarv är hotat!

Den kommersiella sjöfarten använder numera avancerad teknik för att navigera, vilket gjort att sjömärken och fyrar inte längre behövs för en säker sjötrafik. Även fritidsbåtarna går över till moderna hjälpmedel för att hitta rätt i våra skärgårdar. Ett utprickningssystem med fasta och flytande sjömärken, fyrar och lysbojar har till stora delar ersatts med en billigare och mera exakt modern teknik. Denna utveckling kommer att gå allt snabbare.

Detta får naturligtvis konsekvenser. Det går inte att motivera ett upprätthållande av de gamla systemen som kräver stora insatser i form av underhåll och driftskostnader. Hur mycket av det gamla systemet som i framtiden kommer att användas av sjöfarten är kanske inte så lätt att ge ett entydigt svar på, men helt klart är ändå att det mesta inom några år inte kommer att behövas.

En viktig del av vår historia

Utmärkningen av farlederna följer en månghundraårig tradition. Fyrar, båkar, kummel m.m. har under en lång tid byggts upp och underhållits. De har utgjort en förutsättning för en säker sjöfart och handel och deras betydelse för framväxten av vårt moderna industrisamhälle har varit enorm. Idag utgör de också en viktig del av kulturlandskapet och det är inte svårt att inse att även om de inte längre behövs för sjöfarten så de har ett omistligt kulturhistoriskt värde.

Det är inte rimligt att Sjöfartsverket, vars uppgifter i första hand är en säker sjötrafik, ensam skall ta ansvar för detta kulturarv. Det är en angelägenhet för hela samhället. Tyvärr resulterar detta ofta i att ingen tar ansvar - åtminstone om inte beslutsfattare på hög nivå inser att ansvarsförhållandena måste klargöras.

Konsekvenserna måste utredas snarast

För att detta skall ske krävs information. Om Sjöfartsverkets ansvar för de kulturhistoriska värdena är begränsat så är ansvaret för att slå larm och informera sina uppdragsgivare om vad som håller på att ske desto större. Ett tungt ansvar vilar på såväl Sjöfartsverket som Riksantikvarieämbetet att konsekvensbeskriva vad som kommer att ske inom några år om man inte tar tag i denna fråga snarast. Det finns idag 24 f.d. bemannade fyrplatser som är utpekade som tillhöriga nationalarvet och för dessa kommer staten att garantera fortsatt underhåll. Detta är naturligtvis bra.

Men vad kommer att hända med resten av de större fyrplatserna (ca 75 st), alla mindre fyrar (ca 1000 st) , båkar och stenkummel (ca 2000st)? Denna fråga måste ställas redan nu.

Fyrar säljs ut

Det finns idag ett stort intresse för lokalhistoria och det skulle sannolikt gå att med stöd av hembygdsföreningar, båtklubbar och andra frivilliga krafter rädda en stor del av detta kulturarv för en rimlig kostnad. För att detta skall kunna ske måste dock resurser snarast

avsättas för att initiera och understödja en sådan utveckling. Sjöfartsverket har idag inga resurser att arbeta på detta sätt utan väljer andra lösningar - lösningar som i värsta fall omöjliggör en utveckling av det lokala ansvaret.

Just nu pågår t.ex. planer på att successivt sälja eller riva f.d. bemannade fyrar. Först i tur står Holmögadd, Djursten och Huvudskär. I England började man också på detta sätt för några år sedan, men där har man insett sitt misstag och har nu en policy som innebär att man skall fortsätta att äga och underhålla fyrarna. Man varnar andra: Gör inte om våra misstag!! I Danmark, Finland, Norge, Frankrike m.fl. länder har man lyssnat och varnar om det maritima kulturarvet.

Det är hög tid att agera

Hur vill vi ha det i Sverige? Om inget görs omgående så är risken stor att många av våra fyrplatser blir ombyggda till privata sommarbostäder, stenkummel och båkar som stått sedan århundraden rasar samman och en viktig del av vår historia går för evigt förlorad. Nu är det bråttom! Sjöfartsverkets och Riksantikvarieämbetets första och viktigaste uppgift i denna fråga måste vara att slå larm till sina uppdragsgivare och andra berörda centrala myndigheter och politiker om vad som håller på att ske.